

Hollolan kunta, ympäristönsuojeluviranomainen

Viite: Lausuntopyyntö 15.6.2026 (diaarinro HOLDno-2026-470)

Asia: Eläinsuojan laajentaminen, Hämeenkoski, Hollola

Hollolan ympäristönsuojeluviranomainen on pyytänyt museon lausuntoa vireillä olevasta eläinsuojan (lihasikala) laajentamislupahakemuksesta Hämeenkoskella, kiinteistöllä 283-411-1-234 KURJALA (Käikäläntie 125, 16800 Hämeenkoski). Kiinteistölle on suunnitteilla uusi sikalarakennus purettavan vanhan tuotantorakennuksen tilalle ja kaksi uutta lietesäiliötä.

Lahden museot / Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo esittää lupahakemuksesta pyydettyä lausuntonaan seuraavaa.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Kiinteistö sijaitsee historiallisen kylätontin alueella (muinaisjäännösrekisterin tunnus *Kurjala* 1000024096). Kylä tunnetaan kirjallisista lähteistä jo 1400-luvulta, ja Kurjalan kartano mainitaan ensimmäisen kerran vuonna 1516. Vuonna 1571 kylässä oli kaksi tilaa. Kylätontti on paikannettu Kuninkaan kartaston perusteella, eikä sitä ole tarkastettu maastossa. Tämän vuoksi kohteen suojelustatus on mahdollinen muinaisjäännös ja sen raja-alue on suuntaa antava. Kartta-aineiston perusteella kylätontti sijaitsee edelleen pääosin rakennetulla alueella, mutta osa siitä saattaa ulottua myös nykyisille peltoalueille (viimeisin inventointi: H. Poutiainen, T. Tiainen & T. Paukku 2014: *Hämeenkoski. Keskustan ja lähiympäristön osayleiskaava-alueen muinaisjäännösinventointi*). Lähiympäristössä sijaitsevien rautakautisten kohteiden ja esinelöytöpaikkojen (ks. karttaliite) perusteella on mahdollista, että alueella on ollut asutusta jo rautakaudella.

Pyydettyä lausuntonaan Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo toteaa, että rakentaminen voidaan toteuttaa lupahakemuksessa esitetyn suunnitelman mukaisesti. Ennen lietesäiliöiden rakentamisen aloittamista uusien lietesäiliöiden rakennuspaikat ja niiden välitön lähiympäristö on kuitenkin tarkastettava. Mikäli tarkastuksessa havaitaan viitteitä muinaisjäännöksistä, tulee alueella suorittaa riittävät arkeologiset kaivaustutkimukset ennen kuin suunniteltu rakentaminen voidaan toteuttaa. Toisin kuin uusi eläinsuoja (sikala), joka rakennetaan nykyisen rakennuksen paikalle, lietesäiliöt sijoittuvat pääosin aiemmin rakentamattomalle ja muokkaamattomalle peltoalueelle, jolla saattaa olla säilynyt historialliseen kylätonttiin liittyviä rakenteita.

Museo suorittaa läheisen rautakautisen kätköalueen uudelleen tarkastuksen syksyllä 2026 tai keväällä 2027. Samassa yhteydessä museo voi pyynnöstä suorittaa viranomaistyönä myös edellä mainitun lietesäiliöiden alueen arkeologisen tarkastuksen. Vaihtoehtoisesti tarkastuksen voi tilata haluamaltaan arkeologian toimijalta. Lista arkeologian alan konsulteista löytyy Museoviraston internetsivuilta (kohta: *Arkeologisten kenttätöiden tilaaminen*). Tarkastuksen/inventoinnin on täytettävä Museoviraston määrittämät laatuvaatimukset niin kenttätöön, dokumentoinnin kuin raportoinninkin osalta. Raportti suoritetusta tarkastuksesta/inventoinnista on lähetettävä alueelliselle vastuumuseolle arvioitavaksi heti sen valmistuttua. Vasta kun museo on todennut suoritetun tutkimuksen riittäväksi selvitykseksi (ja alueelta ei ole todettu jatkotutkimustarvetta), voidaan suunniteltu rakentaminen toteuttaa suunnitelman mukaisesti.

Rakennettu kulttuuriperintö ja maisema

Lupahakemusalue sijaitsee *Kurjalan kulttuurimaisemassa*, joka on Teuronjokilaakson peltotasangon maisematyyppiä edustava maisema-alue (MaMa 2024). Alueella on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö *Kurjalan kulttuurihistoriallinen kartanoympäristö* (RKY 2009 - inventointi) ja maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö *Kurjalan kartano ja Käikälän kylä* (MARY 2024). Alueen arvojen kuvauksen mukaan *Hämeen vanhimpänä pidetty aateliskartano Kurjala ja vanha rälssitila Käikälä muodostavat pitkän asutuksen ja viljelyksen jatkumon Hämeen keskiaikaisen asutuksen ydinalueelle. Kurjalan kartanon päärakennus on rakennustaiteellisesti aikakautensa kartanorakentamisessa ainutlaatuinen. Kurjalan ja Käikälän rakennuksissa näkyy alueen pitkä käyttö kerroksellisuutena. Kurjalan puukuja sekä rakennukset muodostavat maiseman keskeiset kiintopisteet.*

Pääjärven etelärannalle rakennettu Kurjalan kartanon tilakeskus sijaitsee laajan peltoaukean keskellä olevalla mäellä. Kartanon pihaan johtaa vaahterakuja peltojen halki. Tilakeskuksessa on jäänteitä vanhasta puistosta ja puutarhasta. Samaan maisemakokonaisuuteen kuuluvat Kurjalan pohjoispuolella olevalla peltomäellä sijaitsevat Käikälän entisen ratsutilan rakennukset. Kurjalaa ja Käikälän taloa ympäröivät laajat ja avoimet, Pääjärveen rajautuvat pellot.

Kartanon päärakennuksen runko on ilmeisesti vuodelta 1731. Siipirakennuksen runko lienee samanikäinen päärakennuksen kanssa. Pihaa rajaavat useat talousrakennukset, joista vanhimpiin talousrakennuksiin lukeutuvat ilmeisesti 1850-luvulla rakennetut rapattu viljamakasiini ja tiilinen, mahdollisesti pajana toiminut rakennus. Pihapiirissä on myös vuonna 2009 valmistunut asuinrakennus.

Lupahakemuksen mukaan uuden sikalan tieltä purettaisiin 1968 valmistunut laajennusosa. Suunnitteilla oleva uusi laajennusosa sijoittuu 1997 rakennetun sikalan itäpuolelle. Rakennelma tulisi olemaan huomattavasti sekä purettavaa rakennusta, että 1990-luvulla toteutettua sikalaa kookkaampi. Laajennusosan koillispuolelle on tarkoitus rakentaa lisäksi kaksi uutta lietesäiliötä.

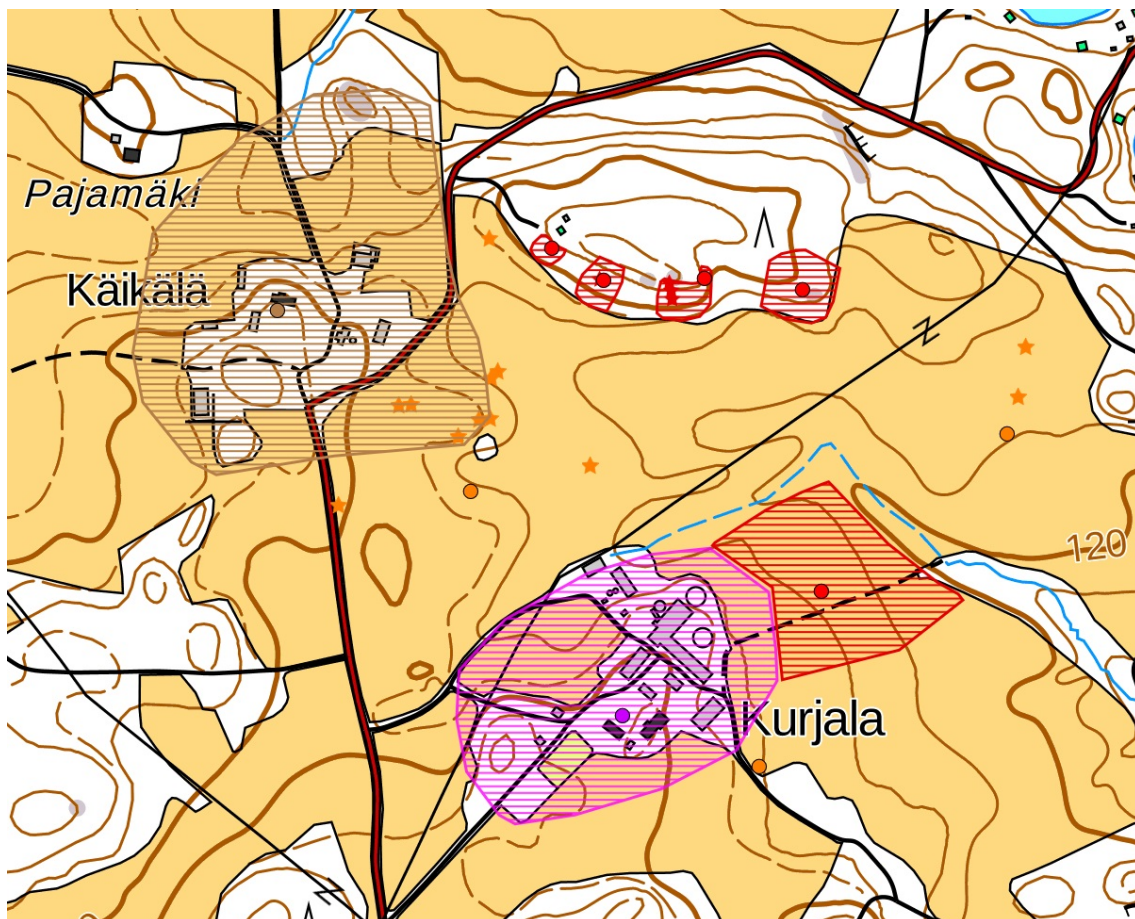
Museo ei vastusta 1960-luvulla toteutetun laajennusosan purkamista. Viitaten edellä mainittuihin alueen ja kohteen kulttuuriympäristöarvoihin museo antaa lausunnon myös rakentamislupaun. Suunnitellun uuden laajennusosan tulee sopeutua materiaaleiltaan, väriykseltään ja mittasuhteiltaan ympäröivään rakennuskantaan ja maisemaan.

Lahden museot / Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo

kokoelmapäällikkö	Sari Kainulainen
arkeologi	Esko Tikkala
rakennustutkija	Satu Taivaskallio
korjausrakentamisen asiantuntija	Ritva Ruponen

Liitteet: Karttaliite**Tiedoksi:** Museovirasto, Lupa- ja valvontavirasto

Karttaliite

Ote muinaisjäännösrekisterin kartasta. Vaaleanpunaisella rasterilla on merkitty Kurjalan historiallinen kylätontti (muinaisjäännösrekisterin tunnus *Kurjala* 1000024096, suojelustatus *mahdollinen muinaisjäännös*), ruskealla rasterilla Käikälän historiallinen kylätontti (*Käikälä* 1000024097, suojelustatus *muu kulttuuriperintökohde*), punaisella rasterilla alueella sijaitsevat rautakautiset kiinteät muinaisjäännöskohteet ja oransseilla ympyröillä sekä tähdillä rautakautiset löytöpaikat. Alueelta on lisäksi esinelöytöilmoituksia, joita ei ole vielä tarkastettu.